

ROZMÍSTĚNÍ VOJSK MIMO BOJ

Soudobý vševojskový boj se vyznačuje vysokou manévrovostí a dynamičností. To vyžaduje časté soustředění vojsk k zahájení bojové činnosti i v jejím průběhu, k tvorbě záloh k narůstání tempa útoku, přenášení úsilí z jednoho směru na druhý směr a k plnění dalších úkolů podle vývoje bojové situace.

Velké ničivé účinky soudobých bojových prostředků, především zbraní hromadného ničení, si budou často vynucovat obnovu bojeschopnosti vojsk a v jejím průběhu nebo po ní měnit soustředění vojsk před dalším zahájením plnění bojového úkolu.

V tylu pak se budou vojska soustřeďovat k doplnění a organizačnímu stmelení po jejich vyvedení z boje nebo při tvorbě nových svazků a útvarů z povolanců záloh před jejich odesláním na frontu.

V závislosti na situaci se vojska mimo boj rozmísťují v prostoru soustředění, ve výchozím prostoru nebo v prostorech odpočinku.

Volba vhodného terénu pro rozmístění vojsk mimo boj má značný význam pro zachování nebo obnovu jejich bojeschopnosti, přípravu a rychlé vyvedení ze zajištěného prostoru k plnění stanoveného úkolu. Ochranné vlastnosti terénu a jejich vhodné využití ve srovnání s rozmístěním vojsk na odkrytém terénu mohou snížit poloměry účinnosti jaderných zbraní na živou sílu a bojovou techniku 1,2–1,5krát a ztráty 1,2–2krát. Ochranné vlastnosti terénu současně umožňují skrytí vojsk před průzkumnými orgány nepřítele a tím při jejich bojovém použití vytváří podmínky pro dosažení překvapení nepřítele.

Pro plné využití ochranných vlastností terénu je třeba brát v úvahu jeho charakteristické vlastnosti.

Vzhledem k reliéfu terénu nejvyšší stupeň ochranných vlastností poskytuje terén s množstvím strží a roklí, porostlý

přirozenou vegetací. Široká údolí, mělké rokly a výkopy mají nízké ochranné vlastnosti. Naproti tomu rokly protáhlého a lineárního charakteru mohou zesilovat ničivé účinky tlakové vlny a to tehdy, je-li epicentrum zvoleno tak, že šíření tlakové vlny probíhá ve směru podélné osy. Proto je vhodné umísťovat živou sílu a techniku v krátkých rozvětvených úsecích kolmých na podélnou osu rokly (údolí).

Lesy, lesní masívy a nízké pevné stavby jsou vhodnými terénními předměty, které mohou ochránit živou sílu a techniku před ničivými účinky zbraní hromadného ničení. Jejich výhody však snižují možnosti vzniku požárů, lesních závalů a zatarasení v osadách, které mohou znemožnit jakýkoliv manévr vojsk a jejich vyproštění může být v mnohých případech velice obtížné (popř. nemožné). Proto pro rozmístění vojsk budou výhodné menší lesní celky s dobrou komunikační sítí nebo s takovým uspořádáním lesa, kde pásy stromů se střídají s pásy volného terénu. Z hlediska porostů je v létě výhodnější rozmísťovat vojska v listnatých lesích, které jsou odolnější proti vývrátům, než lesy jehličnaté.

Při rozmístění vojsk v lese určíme vždy několik variant opuštění prostoru rozmístění.

Při rozmístění vojsk v osadách se vyhýbáme těm osadám, které svými objekty mohou být samy o sobě cílem jaderného úderu. Vhodné bude rozmísťovat vojska v malých osadách a ve větších je rozmísťovat po okrajích, což sníží možnosti jejich zatarasení.

Z těchto důvodů věnujeme volbě prostoru rozmístění vojsk mimo boj značnou pozornost a stanovíme jej po vyhodnocení prostoru na mapě, z leteckých snímků a na základě údajů od orgánů průzkumu, které získaly v průběhu bojové činnosti.

V zimě rozmístění vojsk mimo boj ovlivňuje:

- výška sněhové pokrývky, doba jejího trvání, možnost jejího zvýšení a tvorby závějí,
- hloubka zmrzlé zeminy a tvorba náledí,
- zamrzání vodních zdrojů, toků a síla ledu,
- krátká denní doba,
- nízké teploty, snižující výkon osob i strojů,
- nutnost zabezpečit ohřívání osob,
- zvýšení nebezpečí vzniku demaskujících příznaků.

Tyto zvláštnosti musíme respektovat již při výběru prostoru rozmístění i při jeho průzkumu.

Při volbě prostoru rozmístění v lesích bereme též v úvahu, že listnaté lesy ztrácejí své maskovací vlastnosti v důsledku opadu listů. V jehličnatých lesích je značně narušována souvislá sněhová pokrývka. Normované prostředky, zejména masky, se pod tíhou sněhu bortí a ztrácejí tak své maskovací vlastnosti. Proto je třeba jednotky vybavit bílými pláštěnkami a techniku opatřit zimními maskovacími nátery.

Snížení maskovací schopnosti lesů spolu s potřebou budování úkrytů pro ochranu a ohřívání osob, ve kterých jsou umístěna topná tělesa, a potřebou neustálého udržování bojové techniky k výjezdu, včetně potřeby udržování sjízdnosti cest v prostoru rozmístění, je pro vojska značně náročné a často i vyčerpávající. Proto při nízké teplotě bude výhodnější vojska rozmísťovat v osadách.

Při rozdělení prostoru soustředění útvarů a jednotkám přihlížíme ke komunikacím, možnému rozmístění techniky, využití vodních zdrojů, příznivým hygienickým a epidemiologickým podmínkám a zvláště pak k úkolu, který útvar nebo jednotka bude plnit při odjezdu ze zaujatého prostoru.

Podle Polního řádu se divizi určuje hlavně a záložní prostor rozmístění. Záložní prostor má sloužit k vyvedení divize z pod úderů jaderných zbraní nebo obnovení bojových schopností divize po jaderných úderech nepřítele.

V praxi se od stanovování záložního prostoru rozmístění divize téměř upustilo z těchto důvodů:

— pásmo bojové činnosti prvosledové armády včetně jejího týlového prostoru je nasyceno velkým množstvím sil a prostředků a prostorově nemožňuje určovat pro divize záložní prostory rozmístění,

— před vedením jaderného úderu nepřítelem není vhodné divizi přemísťovat, neboť při jejím vyvedení by i z částečně vybudovaného prostoru rozmístění do prostoru nevybudovaného byly by jadernými údery nepřítele způsobeny divizi podstatně větší ztráty,

— předem nelze stanovit, kterým směrem bude nutné a možné divizi vyvést k obnově bojových schopností po jejím napadení jadernými údery nepřítele,

— podle počtu jaderných úderů a zasažených jednotek má velitel divize možnost organizovat jejich vyvedení k obnově bojových schopností do volných prostorů uvnitř prostoru rozmístění divize, nebo je po útvarch (jednotkách) vyvést na okraj prostoru rozmístění divize nejkratším směrem. Při potřebě vyvést celou divizi nebo její větší část k obnově bojových schopností, popř. ji soustředit v novém prostoru, stanoví tento prostor velitel armády dodatečně.

Prostor rozmístění vojsk určuje zásadně nadřízený velitel. Jeho velikost bude závislá na vhodnosti terénu pro rozmístění vojsk při dodržení zásad ochrany proti jaderným zbraním a dále pak na počtu útvarů (jednotek) a množství bojové techniky v nich. Toto se mění v závislosti na změnách v organizační struktuře jednotlivých stupňů velení a naplněnosti jednotek. Současně bereme v úvahu i posilové prostředky, které mohou být za určitých okolností rozmísťovány v rámci vševojskových svazků, útvarů nebo jednotek.

Zpravidla se stanoví prostor rozmístění pro divizi až 600 km², pro pluk až 100 km² a pro prapor 4–6 km².

Prapory (oddíly) rozmísťujeme tak, abychom zabránili při jaderném výbuchu střední ráže vyřazení větší hodnoty jak jeden prapor (oddíl). Tomuto požadavku odpovídá rozmístění praporů ve vzdálenosti 3–5 km od sebe.

Prapor se v určeném prostoru rozmísťuje po rotách, zpravidla podél pochodových os. V závislosti na terénu a velikosti prostoru rozmísťují se roty od sebe ve vzdálenosti asi 1,5 km a to zabezpečuje, aby jedním jaderným úderem malé ráže nebyl vyřazen celý prapor. V rámci rot nejde o další rozptylování z hlediska OPZHN. Vozidla se rozmísťují od sebe ve vzdálenosti až 50 m z hlediska ochrany před účinky tříštivotrhavé munice, zápalných látek, požadavků usnadňujících maskování, rychlé opuštění prostoru apod.

Při řešení konkrétního rozmístění bereme v úvahu charakter terénu. V otevřeném terénu a u jednotek vybavených automobilní a slabě pancéřovanou technikou volíme větší vzdálenosti, než v kopcovitém

a pokrytém terénu a u jednotek vybavených tanky a silně pancéřovou technikou.

Hrozí-li nebezpečí napadení rozmístěných vojsk pozemním nepřítelem, rozmísťují se svazky (útvary) tak, aby jednotky všech druhů vojsk, jakož i speciálních vojsk měly možnost rozvinutí a vedení společné bojové činnosti. S tímto cílem se rozmísťují tankové prapory motostřeleckých pluků na nebezpečných tankových směrech. Dělostřelectvo pluku se rozmísťuje samostatně v určeném prostoru na směru možné aktivní činnosti nepřítele, nebo společně s motostřeleckými jednotkami, kterým může být přiděleno. Divizní dělostřelectvo se rozmísťuje v místech vhodných pro vedení palby a podpory útvarů v případě nenadálého napadení nepřítelem.

Část plukovního nebo i divizního dělostřelectva se může rozmístit v palebných postaveních, kde je v pohotovosti k okamžitému zahájení palby. Oddíl taktických raket se rozmísťuje zpravidla v hloubce prostoru v místech, která mají dobré podmínky pro maskování, organizaci zajištění a výjezd na pochodové osy.

Protiletadlové prostředky divize se rozmísťují do bojové sestavy v takovém uspořádání, aby spolu s protiletadlovými raketovými prostředky nadřízeného velitele a sousedů zajišťovaly vytvoření souvislé obrany proti vzdušným cílům nepřítele.

Protiletadlové jednotky útvarů se rozvinou k přímé obraně nejdůležitějších objektů vlastních pluků.

Týlové útvary divize se rozmísťují zpravidla v samostatném prostoru poblíž přísnových a odsunových cest, pokud je to možné dále od objektů, které by mohly být cílem jaderného úderu nepřítele. Týlové jednotky útvarů se rozmísťují v prostorech rozmístění svých útvarů.

Velitelské stanoviště divize (pluku) se rozmísťuje zpravidla v prostoru, který zabezpečuje vhodné udržování nepřetržitého

spojení s vojsky a jejich řízení jak v prostorech jejich rozmístění, tak při zahájení jejich přesunu z tohoto prostoru. Týlové velitelské stanoviště se rozvíjí v prostoru rozmístění týlových útvarů (jednotek) divize (pluku).

Útvary a jednotky zaujímají prostory rozmístění přímo z pochodových proudů pod ochranou pochodového zajištění, které se po příchodu do prostoru rozmístění zpravidla mění ve strážní zajištění.

Zavádění jednotek do určených prostorů usměrňují příslušníci rekognoskačních skupin (ubytovatelé praporů) s využitím předem organizované pořádkové služby.

Zastavit pochodové proudy na cestách a čekat na přidělení prostorů je nepřipustné.

Po zaujetí prostoru rozmístění je omezen pohyb vojsk, vojska se maskují, organizuje se PVO, zajištění, OPZHN, pořádková služba a průzkum. Souběžně s tím probíhá základní ošetřování techniky, její doplňování PHM, odpočinek vojsk a v závislosti na situaci opatření spojená s přípravou vojsk k nastávající činnosti, včetně materiálně technického a zdravotnického zabezpečení.

Obnovuje se bojeschopnost vojsk, která byla napadena radioaktivními a otravnými látkami a bojovými biologickými prostředky, pokud tato opatření neproběhla před zaujetím prostoru, nebo když byla vojska těmito prostředky napadena v průběhu zaujímání, popř. po zaujetí prostoru rozmístění.

Po splnění uvedených úkolů a v závislosti na době pobytu vojsk v prostoru rozmístění organizuje se ženijní budování prostoru a výcvik. Jeho obsah závisí na stavu bojové připravenosti a stmelosti soustředovaného svazku (útvaru) a na jeho předpokládaném bojovém úkolu.

Strava se v prostoru rozmístění vydává zpravidla třikrát denně, teplá, připravena v hospodářských výdejnách praporu.

Činnost velitele a štábu divize (pluku) před zaujetím prostoru rozmístění vojsk mimo boj a po jeho zaujetí

Rozhodnutí velitele divize (pluku) po zaujetí prostoru rozmístění mimo boj bude zpravidla přijímat jako součást hlavního úkolu, který budou velitelé, štáby a vojska plnit před jeho zaujetím, v něm, ale zvláště pak po jeho opuštění. Nastávající úkol bude ovlivňovat nejen vlastní rozmístění vojsk v novém prostoru s ohledem na jeho plnění, ale i velikost prostoru pro útvary (jednotky) v závislosti na jejich možném posílení.

Výrazně jej bude ovlivňovat i předpokládaná bojová situace v blízkosti nově zaujímaného prostoru rozmístění. Stabilizace fronty a zvláště úspěšné rozvíjení útoku vojsk nebude vyžadovat silné zajištění vojsk v prostoru rozmístění jako při nestabilní frontě s nejasnou situací, velkými mezerami v bojové sestavě vojsk, jakož i popř. při vedení obranné operace (boje), kdy nepřítel je v převaze a rozvíjí útok. V těchto případech je nebez-

pečí proniknutí jeho sil k nově zaujímanému prostoru rozmístění vojsk pravděpodobnější, a proto zajištění vojsk bude značně silnější.

Zaujímané-li prostor rozmístění v hlubokém týlu, nebo po jeho předcházejícím opuštěním vlastními vojsky, nebude nutné věnovat tolik úsilí průzkumu z hlediska jeho zaminování, vodních zdrojů apod.

Při stanovení prostorů rozmístění podřízeným útvarům musí velitel divize (pluku) brát v úvahu i charakter terénu, který je třeba důsledně vyhodnotit podle mapy (leteckých snímků) a zpráv získaných od vlastního průzkumu nebo průzkumu nadřízeného.

Stanovená doba nadřízeného velitele pro přípravu, přesun a zaujetí prostoru rozmístění vojsk ovlivní způsob úkolování podřízených. Při nedostatku času bude nutné plně zabezpečit souběžné plánování, a to bude téměř vždy, kdy se bude divize přesunovat ze zálohy frontu do bojové sestavy armády prvního sledu, nebo když se bude přesunovat a zaujímat prostor rozmístění v rámci operační sestavy armády. Dostatek času budou mít zpravidla nově tvořené divize v hlubokém týlu, ale ani to nemusí být pravidlem.

Při dostatku času můžeme přesun plánovat a prostor rozmístění mimo boj zaujímat postupně, v relativním klidu a často i na základě předběžného průzkumu nového prostoru rozmístění.

Protože půjde téměř vždy o zaujímání prostoru mimo boj v rámci jiného **hlavního úkolu**, bude činnost velitele a štábu divize (pluku) odpovídat současné a předpokládané činnosti a metodika jejich práce se nebude odlišovat výrazně od běžné činnosti velitele a štábu při přípravě rozhodnutí.

Rovněž bojový rozkaz nebude podřízeným vojskům vydán jako samostatný rozkaz pro rozmístění vojsk mimo boj, ale úkoly vojsk pro zaujetí prostoru rozmístění mimo boj a činnost v něm budou stanoveny v rámci úkolů pro přesun, popř. plánovanou činnost v novém prostoru nebo po jeho opuštění.

V tomto bojovém rozkaze vzhledem k rozmístění vojsk mimo boj velitel divize (pluku) zpravidla udává:

- prostory rozmístění útvarů (jednotek),
- složení, úkoly a pásma strážního zajištění a útvary (jednotky), které toto zajištění vysílají,
- úkoly protivzdušné obrany,
- opatření k ochraně proti zbraním hromadného ničení,

— opatření k zabezpečení bojové pohotovosti a k odražení nenadálého napadení nepřitelem,

— záložní prostor (pokud je stanoven) a způsob jeho zaujetí,

— hotovostní útvar (jednotku) a jeho úkoly,

— organizaci velení a spojení.

Rekognoskaci prostoru rozmístění útvarů a jednotek organizuje štáb divize (pluku) podle pokynů velitele divize. Štáb pluku ji organizuje podle pokynů štábu svazku doplněných pokyny velitele pluku. Pouze podle pokynů velitele pluku bude rekognoskaci prostoru rozmístění organizovat štáb pluku za situace, kdy bude pluk zaujímat prostor rozmístění samostatně.

Pro rekognoskaci prostoru rozmístění vojsk štáb divize (pluku) organizuje rekognoskační skupinu zpravidla ve složení:

— u štábu divize — síly a prostředky PVS divize, podle potřeby zesílené dalšími jednotkami a to především ženijními a průzkumnými. V čele skupiny je zpravidla důstojník operačního oddělení schopný v případě potřeby a v duchu zámyslu velitele divize upřesnit prostory podřízeným jednotkám v závislosti na konkrétní situaci, fídit počáteční ženijní budování prostoru (pokud pro to budou vyčleněné síly a prostředky) a splnit všechny další úkoly spojené s přípravou prostoru rozmístění vojsk před jejich příchodem do prostoru rozmístění,

— u pluku bude rekognoskační skupinu tvořit zpravidla důstojník štábu pluku, určení důstojníci druhů vojsk, od každého praporu jeden důstojník, od každé roty (baterie) jeden poddůstojník, důstojník týlu pluku, poddůstojník pro umístění TOP, lékař, důstojník spojovací roty pluku s vyčleněným spojovacím materiálem pro přípravu spojovacího uzlu, ženijní družstvo, družstvo chemického a radiačního průzkumu, strážní jednotka a potřebný počet pořádkových orgánů.

Rekognoskační skupina musí být vybalancována dopravními prostředky a podle rozhodnutí velitele divize (pluku) vysílána s dostatečným předstihem do prostoru rozmístění vojsk.

Velitel rekognoskační skupiny podle pokynů NŠ divize (pluku) spolu s ostatními důstojníky vyčleněnými do rekognoskační skupiny zpracovává na mapě plán rekognoskace prostoru rozmístění divize, který může obsahovat:

— rozmístění útvarů a jednotek v prostorech,

— prostory rozmístění VS štábu divize i útvarů a organizací spojení,

— osy přesunu od rozchodiště vojsk do prostoru jejich rozmístění, uvnitř tohoto prostoru a organizací pořádkové služby,

— organizaci zabezpečení bojové činnosti,

— osy přesunu, čáry rozvinutí jednotek a palebná postavení dělostřelectva pro zabezpečení rozvinutí vojsk (jednotek) k odražení nenadálého napadení.

Legenda může obsahovat:

— složení rekognoskačních skupin,
— lhůty zaujetí prostorů jednotkami,
— pohotovost prostředků PVO,
— pohotovost jednotlivých opatření k zabezpečení bojové činnosti,
— úkoly pro ženijní úpravu a budování prostorů,
— signály a další otázky, které nemůžeme vyjádřit graficky.

Plán rekognoskace schválí velitel nebo NŠ divize (pluku).

Velitel rekognoskačních skupin divize (pluku) je současně velitelem rekognoskačních skupin útvarů (jednotek) a je povinen jim vydat pokyny pro jejich činnost:

— upřesní prostory rozmístění útvarů (jednotek) a ostatních důležitých otázek podle zákresu na své mapě,

— informuje je o rozmístění sousedů,
— stanoví dobu hlášení výsledků činnosti jednotlivých rekognoskačních skupin,

— seznámí je s organizací pořádkové služby uvnitř prostoru rozmístění divize,
— určí pochodové osy z rozchodiště do prostoru rozmístění útvarů,

— stanoví způsob spojení,
— stanoví signály,
— po zpřesnění dalších možných otázek a zodpovězení dotazů je odešle do stanovených prostorů rozmístění.

Tyto pokyny vydá:

— při dostatku času na VS divize nebo v místě soustředění rekognoskačních skupin před zahájením jejich přesunu do nového prostoru rozmístění vojsk. V tomto případě své pokyny doplní o otázky spojené s přesunem skupin do prostoru rozmístění vojsk,

— při nedostatku času (to bude častěji) vydá pokyny v místě srazu velitelů rekognoskačních skupin (zpravidla v rozchodišti, pokud to bylo stanoveno), nebo v prostoru plánovaného VS divize. V tomto případě se skupiny do prostoru rozmístění vojsk přesunují samostatně podle

předběžného nařízení NŠ divize, které vydal útvarům.

Na základě výsledků činnosti jednotlivých rekognoskačních skupin a osobního průzkumu upřesní velitel rekognoskační skupiny divize (pluku) zákresy na mapě, doplní je o další nutné údaje, jako zamíňované prostory, zdroje vody apod. Na stupni pluku zpracuje plán rozmístění, obrany a ochrany VS pluku. Na stupni divize tento plán připraví velitel rekognoskační skupiny VS divize.

Zástupci praporů do příchodu do určeného prostoru přidělí prostory rotám a nařídí je prověřit ubytovateli rot a pořádit náčrtky.

Velitel (ZV) divize (pluku) s částí štábu předjedou pochodové proudy (přemístí se vrtulníky), zaujmou připravené VS, kde:

— vyslechne informaci velitele rekognoskační skupiny, schválí nebo upřesní navrhované úpravy a je-li to nutné vydá doplňková nařízení pro rozmístění vojsk mimo boj a činnost v něm,

— prověří spojení s podřízenými,
— zjistí stav útvarů (jednotek) a bojové techniky po přesunu a přijme nutná opatření k rychlému dosažení jejich plné bojovosti,

— zabezpečí, aby jednotky, které zůstaly na ose nebo se zdržely jinou činností, se dostaly co nejdříve a organizovaně do prostoru rozmístění vojsk,

— kontroluje správnost a plynulost zaujímání, zaujetí a budování prostorů rozmístění vojsk, jejich maskování a plnění všech úkolů zabezpečení bojové činnosti vojsk včetně materiálně technického a zdravotnického zabezpečení,

— při dlouhodobém pobytu vojsk v prostoru rozmístění mimo boj stanoví denní řád a úkoly pro činnost (výcvik) útvarů a jednotek.

Obdržel-li velitel divize (pluku) další bojový úkol, zpravidla nečeká na příchod NŠ, ale spolu s předsunutou skupinou štábu připravuje rozhodnutí v průběhu dokončování přesunu a zaujímání prostoru rozmístění vojsky. Po příchodu štábu do prostoru rozmístění VS divize (pluku) seznámí štáb s úkolem, svým zámyslem boje a vydá pokyny pro předběžná nařízení vojskům. V dalším spolu se štábem dokončí přípravu rozhodnutí a přijme opatření k jeho realizaci.

Rozmístění jednotek, útvarů a svazků mimo boj bude v soudobých podmínkách neoddelitelnou, i když dočasnou součástí činnosti vojsk, která slouží k jejich přípravě pro plnění nastávajícího bojového úkolu.